

Als vervolg op nieuwsbrief 81 over typische rijngesteenten nu aandacht voor typische maasgesteenten. In de nieuwsbrieven 61 en 49, terug te vinden op de website van de vereniging, is hier in het verleden al uitgebreid aandacht voor geweest.

Iets over de geschiedenis van de Maas. Tot het midden van het pleistoceen was de Moezel een zijrivier van de Maas. Door tektonische bewegingen werd de verbinding verbroken en zocht de Moezel zich een weg naar de Rijn.

De Moezelgesteenten uit het traject tot de vroegere uitmonding in de Maas worden evenwel traditioneel tot het Maasgrind gerekend.

Waar de Maas in Nederland binnen komt ging ze oostwaarts om uit te komen in de Rijn. En werd ook weer door tektonische bewegingen als gevolg van de Alpine plooiing in fasen naar haar huidige bed gedrongen. Dat gebeurde in het vroeg-kwartair. In die tijd werden de zogeheten maasterrassen gevormd.

Uit de Vogezes stammen granieten en kwartsporfieren als mede soms zeer fraaie rode ijzerkiezels met granietresten. Zie ook het artikel van P.W. Bosch in Grondboor en Hamer 1992-3.

Een interessant gesteente, ook uit het Moezelgebied, is het bontzandsteen-conglomeraat, afkomstig uit de omgeving van Epinal.

P.W. Bosch heeft hier in Grondboor en Hamer van 1976-1 uitvoerig aandacht aan geschonken.

Jaap en Teunie zijn daar in 1990 een paar dagen wezen kijken. De groeve bij Cheniménil was al benut voor huizenbouw maar op een andere plek is nog wel een en ander in situ verzameld. Dat kon worden getoond.

Het bontzandsteen-conglomeraat bevat diverse grindjes, waarvan er heel wat door gebergtedruk al in het conglomeraat zijn gebarsten. Verder verweren ze gemakkelijk uit en vertonen drukplekken van andere componenten uit het conglomeraat. Door die drukplekken lijkt zo'n grindsteen op een porfier. De geremanieerde componenten hebben als gevolg van de barsten veelal een platte kant en lijken soms bij de wat bollere exemplaren op een zee-egel.

Een heel bijzondere component vormen de zwarte silurische steentjes, niet te verwarren met de vaak zeer veel wit bevattende afgeronde lydieten, die er ook in voorkomen.

Die silurische steentjes bevatten soms een graptoliet. Heel bijzonder.

Wijlen Rob van de Vlekkert vond er 3 in zijn hele zoekleven.

De Heer Bless beschrijft in Grondboor en Hamer 1963-3 een vondst van een graptolieten houdende steen in Mill.

Silurisch steentje met graptoliet,
Uitverweerd uit het
bontzandsteenconglomeraat.
Breedte 20 mm.
Vp: Markelo 1978
Collecte J.Dreef
v.h. Rob van de Vlekkert

Een andere zeldzame steen is de ottreliet-phylliet, afkomstig uit het massief van Stavelot. Bij Baraque de Fraiture (snelweg Luik-Luxenburg) afslaan en dan ben je al snel in het gebied. Er komen daar verschillende phyllieten voor.

De ottreliet-phylliet kenmerkt zich door gele pitten in het gesteente. Onverweerd zijn ze paars doch als zwerfsteen grijs verweerd, de gele pitten zijn dan nog maar zwak zichtbaar. In Gea 1996-3 staat een artikel van T.G. Nijland over dit gebied en de daar voorkomende phyllieten.

In de paarse lagen zitten lenzen van een geel materiaal. Er werden/worden wetstenen van gemaakt. Een combinatie van een paarse en een gele laag.

In Salmchâteau staat het Musée du Coticule waar de winning en fabricage van deze wetstenen wordt uitgelegd alsmede de geologie van de streek.

Toen Jaap en Teunie dit in 2000 bezochten kon je de auto beter in het dorp laten staan omdat je door een beekje moest rijden om er te komen. Voor voetgangers was er wel een brugje.

Ottreliet-phylliet
Afmeting 5 bij 3,5 cm
Vp: Arcen
Collectie: J.Dreef
Voorheen: Rob van de Vlekkert

Het maasgrind bevat behalve het bontzandsteenconglomeraat nog een aantal kenmerkende conglomeraten: Andenne conglomeraat, Burnot conglomeraat, Taiflerconglomeraat en de Fépinconglomeraat. En dan nog het vuursteenconglomeraat, dat komt ook voor in het noordelijk grind, maar bezuiden Mook mogen we aannemen dat het om een maasgesteente gaat.

Aan fossielen treffen we diverse koralen uit de malm van Noord-Frankrijk, zowel in kalkconservatie als verkiezeld.

Oölieten zowel in kalkconservatie als verkiezeld, stammen uit de dogger van Noord-Frankrijk. Maar je moet dan wel weer een vindplaats hebben zonder oostelijk of noordelijk materiaal.

Koralen komen ook voor in de kolenkalk van onder-carbonische ouderdom. Omdat dit materiaal ook veel werd gebruikt in de bouw en als stoepranden, wel even opletten dat het om een zwerfsteen gaat.

Verder de nummulieten in de hoornsteen uit de bovenloop van de Sambre, ouderdom eoceen.

De krijtformaties van de Pietersberg en het aangrenzende Belgische gebied leveren ondermeer brokken verkiezelde hardground met meerdere fossielen, Maar ook zee-egels en brachiopoden. Mooie afgerolde vuurstenen met botspatronen worden ook wel maaseieren genoemd. Hier komt nog al eens een sponsje in voor. Zie Grondboor en Hamer 1984-1

Tot slot nog enkele kenmerkende stenen;

De revinienkwartsiet, cambrisch van ouderdom, blauwgrijs met al dan niet uitverweerde pyrietkristallen

De beroemde porfiroïde van Mairus uit het massief van Rocroi, daar komen ook kenmerkende diabazen vandaan. Zie hiervoor Grondboor en Hamer 1974-6

Literatuur:

- Het Keienboek 6-e druk door P. van der Lijn
- Gea 1996-3: Metamorfose in de Ardennen door T.G. Nijland
- Grondboor en Hamer:
  - 1992-3: De herkomstgebieden van de Maasgesteenten door P.W. Bosch
  - 1984-1: Sponzen in gerolde vuursteen door J. Vergoossen
  - 1976-1: Gesteenten uit het bontzandsteenconglomeraat van de Vogezen in de Maasterrasafzettingen van Zuid-Limburg door P.W. Bosch

1974-6: Diabaas en porfiroïde als zwerfsteen in de Zuid-Limburgse
maasterrassen door P.W. Bosch

1963-3: Een silurische zwerfsteen te Mill door M.J.M. Bless

- Mededelingen van de Geologische Stichting, Nieuwe Serie Nummer 8
1955; Platte afgeronde, discusvormige blauwe vuurstenen in het oligoceen
van Zuid-Limburg en aangrenzend
- Nieuwsbrieven 61 en 49 van de zwerfsteengroep

J.D.